

Ο ΣΚΛΗΡΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ

B

Ο Σκληρός πιστεύει κι αλλιώς σε μια προσωρινή, νύκτα λύση για το γλωσσοεκπαιδευτικό μας πρόβλημα. Τι περίεργο! Ο άνθρωπος που τόσο θαυμάσιω φιλοσόφησε πάνω στον εθνικό μας χαρακτήρα και βοηθούσε πώς ένα από τα μεγαλύτερα φιλετινά μας ελλείμματα είναι η υποκειμενικότητα εκεί που χρειάζεται το φως της κοινής αντικειμενικής παρατήρησης, αυτός που τόσο χτύπησε αυτό το αληθινά φοβερό ελλείμμα, που μάς κάνει ανίκανους για μια σπουδαία ομαδική δράση, αιτιώσθε στο γλωσσικό μας ζήτημα γίνεται ο ίδιος υποκειμενικός, ουτοπιστής, ανεδαφικός. Γιατί η μυχή, είναι επιστημονικά αποδεγμένο, πώς είναι στην πράξη η μεγαλύτερη υποκειμενικότητα, η μεγαλύτερη ουτοπία, μά για αυτό και τόσο αγιασμένη, τόσο περιασμένη με τον εθνικό μας χαρακτήρα.

Γίνεται από αδιάρητο πρώτο από τη μυχή που μάς αφοσιώνει. Ας είναι και προσωρινά -- οι επίσημοι εκπαιδευτικοί είπαμε πώς την θέλουμε για γλώσσα οριστική -- να στερήσουμε ο Σκληρός; Η δική του μυχή διαφέρει τόσο από τη μυχή του Εκπαιδευτικού "Ουίλον. Κάθε μυχή φαντάζεται ένα ολλοκλήρωτο είδος μυχτής, δικής του κατασκευής. Πού αρχίζει και πού τελώνει η μυχή, αδύνατο να οριστεί επιστημονικά, κι ο καθένας είναι καλύτερος να βάλλει το όραμα του γλωσσικού του χαρακτήρα όπου θέλει κι όπου τον αρέσει. Υπάρχουν τόσες μυχές, όσες και μυχοί. Ποιά θα προτιμηθεί για να μπει στα σχολεία; Η μυχή του "Ουίλον: Δηλαδή η μυχή μάς οριοθετεί φίρμας: Μά αυτό είναι ίσα - ίσα που δεν μπορεί να νάνεχτεί ο χαρακτήρας του Ρωμιού. Κ' έχουμε τη γνώμη, πώς μια από τις αφορμές της λανθάνουσας μεγάλης αντίδρασης, είναι και πώς η γλώσσα που γίνεται απόπειρα να μπει στα σχολεία, είναι γλώσσα μεριζών ατόμων, όσο θέλετε αξιοσέβαστων, που δεν μπορούν όμως αυτά να έχουν ούτε το κέρος, ούτε τη βαρύτητα της γνώμης ολάκερου του Έθνους. Ο Ψυχάρης δέ λέει «παράδεχτη τη γλώσσα που κίνησα και σ'ς φτάνει εγώ», μά λέει «παράδεχτη τη γλώσσα που δημιούργησε ο Έλληνικός λαός ανάμεσα στους αιώνες». Αποόριστος, ατυχισμένος λαός ο Ψυχάρης, υποκειμενικός, ουτοπιστής, ο "Ουίλον, ο Σκληρός.

Τό φρονάξαμε πολλές φορές. Το γλωσσοεκπαιδευτικό ζήτημά μας είναι ζήτημα κοινωνικό. Η άστικη κοινωνία μας δεν μπορεί να νάνεχτεί την άγνη δημοτική. Η μυχή της ταυιάζει, αυτή ικανοποιεί πλέθια τ'ατακτοσύνη, τα χαλασμένα γούστα των άστων που ούτε την καθαρεύουσα είναι ικανοί να μάθουν, ούτε στην πειθαρχία της δημοτικής δέχονται να υποκύψουν.

Σύμφωνα με τη σοσιαλιστική εξέλιξη της κοινωνίας μας διπλώνεται κι η άγνη δημοτική σε πλατύτερο επίπεδο. Γιατί η άγνη δημοτική -- πρέπει να το νιώσουμε -- μόνο σε μια σοσιαλιστική πολιτεία θα μπορούσε να επιβληθεί. Η μυχή για τους άστους κι η δημοτική για τους σοσιαλιστές.

Γιατί δέ ζητάμε σήμερα να επιβάλουμε τη γλώσσα μας. Απαιτούμε όμως κι οι αντίπαλοί μας να μη μάς δημιουργούν εμπόδια για την ανάπτυξη της δημοτικής. Ας μείνουν καλύτερες οι δυο γλώσσες να παλαίψουν. Μά όταν έρχεται το Κράτος με όλο τον όγκο του και βάζει στα σχολεία τη μυχή, μάς οριοθετεί μάλιστα φίρμας, προεξοφλώντας έτσι τη λύση, τότε ο άγνας γίνεται άστος.

Κ' επί τέλους, ποιές είναι οι πραγματικές ανάγκες, που θα μάς αναγκάσουν να στερήσουμε, έστω και προσωρινά, τη μυχή, όπως το θέλει κι ο Σκληρός; Γιατί ζητάμε εμείς τη δημοτική; Πρώτο για να διευκολύνουμε την πνευματική μόρφωση του λαού μας, προσφέροντάς του σε μια γλώσσα κατωληπτική όλη την επιστημονική πρόοδο, και δεύτερο για να μπορούμε να δημιουργήσουμε μια τέλεια ανταπόκριση του ψυχικού μας κόσμου με τη γλωσσική μας έκφραση με έναν τέτοιο τρόπο που ο ψυχικός μας κόσμος να εμφανίζεται αληθινός, φουρκός, κι όχι παρομοιωμένος, αγνώριστος, όπως γίνεται σήμερα με την καθαρεύουσα, που παραποιεί αδιάκοπα τη σκέψη μας, που άλλο της δίνουμε κι άλλο μάς προσφέρει. Αιτίες λοιπόν οι δυο ανάγκες ικανοποιούνται, θεραπεύονται με τη μυχή: Το πνεύμα της μυχτής είναι το ίδιο το πνεύμα της καθαρεύουσας. Διαβάστε κείμενα σε μυχή των επίσημων μεταρρυθμιστών και θα ιδίτε πώς οι άνθρωποι αυτοί συλλογιούνται με τον τρόπο της καθαρεύουσας. Προστέστε και ένα μεγάλο αριθμό τύπων της καθαρεύουσας που δέχεται η μυχή, και θάχετε αμέσως ένα γλωσσικό κατασκευάσμα, το ίδιο. Ξένο προς την ψυχή μας, όπως κι η καθαρεύουσα, ξένο προς το πνεύμα της αληθινής της γνήσιας Ρωμαϊκής διαμόρφωσης. Παίρνει θέματα κι η δημοτική από την καθαρεύουσα. Και πήρε ως τώρα πολλά. Μά τι παίρνει; Παίρνει μόνο ό,τι στοιχείο είναι βιώσιμο, ό,τι μπορεί να μπει δίχως να νοθεύει το πνεύμα της δημοτικής, ενώ η μυχή παίρνει όπως τύχει, παίρνει μόνο και μόνο για να μην ξαφνίσει, για να εξιλεώσει τους ανεξιλέωτους καθαρευουσιάνους, που όσο περισσότεροι τους παραχωρείς, τόσο περισσότερα θέλουν.

Μας ρωτούν οι μυχοί με ζουτοπόνηρο υφός: «Θέλετε λοιπόν να ξαναγυρίσουμε πάλι στα "ΐα και στα "ώ α"; Κείνο που θέλουμε μες είναι να μη διδάχτεί στα παιδιά η μυχή. Μά το να μη διδάσκουμε τα "ΐα και τα "ώ α, δέ θα πεί πώς φτεάνουμε γλώσσα δημοτική, παρά απλούστατα διευκολύνουμε την επικράτηση της μυχτής, το γλυκό όνειρο των μετρονυμιστών. Εμάς δέ μάς ενδιαφέρει ό,τι ποιά γλώσσα θα είναι γραμμένα τα βιβλία του δημοτικού, ούτε μπορεί να ικανοποιηθούμε μες γιατί τα βιβλία αυτά γραφτήκανε στη δημοτική. Σημασία για έναν αληθινό δημοτικιστή έχει μόνο αυτό: Ποιά γλώσσα θα ξέρει να γράφει το παιδί σ'α θα βγάλλει το δημοτικό; Αυτό είναι το ζήτημα.

Έτσι όπως μπαίνει σήμερα η δημοτική, είναι ασφαλέστατα μια μέθοδος για να διδάχτεί στα τελευταία η μυχή. Υποθέτουμε πώς η διαφορά είναι τόσο φανερή, για να μη χρειάζεται περισσότερη διασάφηση. Γράψτε τα βιβλία του δημοτικού στη δημοτική, μά μη διδάξετε τη μυχή.

Θά μάς απαντήσουν από κάπου κι εμείς: πα-

ρουσιάζουμε τις δυο γλώσσες στο παιδί και το αφήνουμε μόνο του να διαλέξει και να νιώσει τη διαφορά, κ' έτσι να επικρατήσει σιγά - σιγά μόνη της ή δημοτική.

Αί, λοιπόν. Με τη μέθοδο αυτή είναι αδύνατο να επικρατήσει ή δημοτική. Θα επικρατήσει μόνο ή μιχτή, γιατί το παιδί, βλέποντας και τις δυο γλώσσες και μη μαθαίνοντας πώς μόνο ή μία είναι ή σωστή, και πώς την άλλη πρέπει να την αποφεύγει αυσυνείδητα, θα σχηματίσει μέσα του ένα φριχτό κράμα κι από τις δυο γλώσσες. Κ' έτσι ουσιαστικά θα μείνει πάλι το παιδί άγλωσσο, το πρόβλημα αντί να λυθεί θα μπλεχτεί χειρότερα, κ' η περιήχημη μεταρρύθμιση θ' αποδειχτεί στην εφαρμογή αντίκηνη να προικίσει το έθνος με γλώσσα.

Η καθαρεύουσα πρέπει βέβαια να διδάχτει. Κι ο Ψυχάρης στη Σχολή του διδάσκει καθαρεύουσα πλάι στη δημοτική. Μά να διδάχτει με τον τρόπο που ο Ψυχάρης την διδάσκει, δηλαδή σά μια γλώσσα χαλασμένη, φκειαστή, ψεύτικη, γιομάτη ξενισμούς, γλώσσα δίχως ανταπόκριση με τον αληθινό μας ψυχικό κόσμο, κ' έτσι να νιώσει ο μαθητής την ψευτιά της καθαρεύουσας, να γαπήσει τη δημοτική που είναι ή αλήθεια κ' ή ζωή, να σιχαθεί το ψέμα, δηλαδή την καθαρεύουσα.

Κάνει αυτό ή μεταρρύθμιση στα σχολεία, ή ίσως - ίσως θρονιάζει την καθαρεύουσα ισοδύναμη και το ίδιο αξιολογούμενη πλάι στη δημοτική; Μήπως δεν ακούσαμε ακόμα προχτές από επίσημα χείλια πώς ποτέ δε φιλοδοξήσανε να γίνουνε ο πόντος με ντ' ες της καθαρεύουσας! Οι άνθρωποι σαν τον Πέτρο διαμαρτύρονται.

Κι όμως, ποιά μεγαλύτερη δόξα για έναν αληθινό δημοτικιστή, παρά να γίνει υπονομευτής της καθαρεύουσας; Τι άλλο έκανε ο Ψυχάρης, παρά να υπονομεύει την καθαρεύουσα, τι άλλο κάνουμε μεις, και ποιός άλλος μπορεί να ναι ο σκοπός του δημοτικισμού, παρά ή υπονόμευση, ο εξολοθρεμός της καθαρεύουσας;

Κράμα που ο Σκλ. απασχολούμενος από το Κοινωνιολογικό πρόβλημα που του απορροφούσε ολόκληρη τη σκέψη, δεν πρόφτασε να βαθύνει περισσότερο στο ζήτημα της γλωσσολογικής μεταρρύθμισης. Με τη θαυμαστή αντικειμενική του μέθοδο, είμαστε βέβαιοι πώς ο Σκλ. δεν μπορούσε παρά να καταλάβει που βαραίνει ή ζυγαριά. Μένει όμως πάντα στο ενεργητικό του, και για μεγάλη τιμή του, πώς δε μίλησε με περιφρόνηση για μετ'αψυχάρικη περφόδο, παρά αναγνωρίζοντας τον Ψυχάρη για μεγάλο γλωσσολόγο και θαλλιτέχνη με παγνόσμιο κέρος, θρονιοφόνησε πώς ο σκοπός μας ο τελικός δεν πρέπει να είναι ή μιχτή μά ή άγνή δημοτική του Ψυχάρη, δηλαδή του Έλληνικού λαού, και πώς οι λογοτέχνες κ' οι ειδικοί γνωσολόγοι πρέπει και σήμερα να γράφουνε μόνο την άγνή δημοτική, κι όχι να βασανίζουνε το μυαλό τους σ' έναν αγάριστο αγώνα για τη μιχτή, δηλαδή την απλοποιημένη καθαρεύουσα, που είναι ένας καθαρός εκφυλισμός του δημοτικιστικού αγώνα, αταίριαστος με το δημοκρατικό πνεύμα του αληθινού δημοτικισμού. Κράμα ακόμα, που όταν ο Σκλ. έγραψε το τελευταίο του διδύλο, δεν είχε βέβαια μπροστά του και τα δικά μας όρθρα, τα δη-

μοσιευμένα στο «Νουμά» πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Τόχουμε βέβαια πώς μια τέτοια φροτεινή κρίση δεν μπορούσε παρά να αναθεωρηθεί τη γνώμη του στο σημείο αυτό ίμια του δινότανε άφορητή να μελετήσει βαθύτερα το ζήτημα από την πλευρά που το βλέπουμε μεις.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ Η ΚΑΦΟΔΕΜΑΤΟΥΣΑ

Η παράδοση που δημοσιεύτηκε, είναι ίσως πανελλήνια. Μά δίπλα σέ δάφνη υπάρχει και ή ακόλουθη παραλλαγή της, ή μάλλον πηγή της, γιατί μοιάζει για φρικώτερη.

Σε μια μεγάλη σπηλιά ήταν ή εκκλησία της Παναγίας, που πήγαιναν κάθε χρόνο και λειτουργάγαν σέ δάφνη, στις 26 του Θεοστή, ημέρα της μνήμης της. Μια χρονιά, λίγο πριν τελειώσει ή λειτουργία, βγήκε από μια σκιά του βράχου μια χελώνα, άσκηθιστη σέ κείνα τα μέρη.

— Η Θεούσα, βγήκ' ή Θεούσα... είπαν όλοι εκπλήχτοι για το φαινόμενο, και την προσκύνησαν, κολλώντας κάμποσα κερά σ'ό καύκαλό της.

Η χελώνα, βγαίνοντας από τη σπηλιά, πήρε τον κατήφορο, έφτασε σ' άλωνα τοῦ χωριού, που ήταν παρακάτω, και μπήκε σ' ένα θεμονιστάσι γιομάτο δερμάτια.

Οί θεμονιές φούντωσαν και κήνηαν, χωρίς οι χωριανοί να προσπαθήσουν να σβύσουν τη φωτιά, ή να γλυτώσουν τις άκαρτες θεμονιές, μά όλοι αγνάντευαν από παρέκει κ' έκαναν τὸ σταυρό τους, λέγοντας.

— Η Θεούσα μίς τάδωκε, ή Θεούσα μίς τάει. Ψε, μίς τὰ πήρε...

Από τότε ή γιοστή δε λεγόταν άπλά «της Παναγίας» μά της έκατος τὸ παρανόμι που της έδωκαν: της Καφοδεματούσας.

Σε τέτοιους θεοφοβούμενους που δεν απλώνουν να σβύσουν τις θεμονιές τους από φόβο μη δυσανεκτήσουν τη Θεούσα, θ' άρμυζε κάλλια να χτίσουν μια μεγάλη εκκλησία στη θέση που πρωτόπαυεν ή παρκαρά και νάν τη νοματίσουν «Καφοδεματούσας», όπως ίσως θάλλεγαν την άλλη «Βραχοπαταγιά».

Γλυντισιά της Γοργενίας

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΜΑΡΙΝΗΣ

ΜΙΣΕΜΟΙ

Γοργό ποιλίκι σέ δεντρί εκάθισε
και της Άγάτης του τραγοόησε τὸν πόνο
και στο φτερούγιμά του, σαν έδιάθηκε,
για μια στιγμή τὸ κλαδί έσειστη μόνο.

Ποιλίκι μου, έδέχτης και τραγοόησες
σέ κλοναράκι της καρδιάς μου καθομένο
και ξάφνω τόσο διαστικά φτερούγισες
που τάρηκες άλύπητα σπασμένο.

Αηξούρι.

Γ. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ